Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΊΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 15ης Απριλίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Ίση μεταχείριση προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής – Οδηγία 2000/43/ΕΚ – Άρθρο 7 – Υπεράσπιση των δικαιωμάτων – Άρθρο 15 – Κυρώσεις – Αγωγή αποζημιώσεως στηριζόμενη σε προβαλλόμενες δυσμενείς διακρίσεις λόγω εθνικότητας – Αποδοχή από τον εναγόμενο του αιτήματος αποζημιώσεως, χωρίς αναγνώριση εκ μέρους του της υπάρξεως της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως – Σχέση μεταξύ της καταβαλλόμενης αποζημιώσεως και της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Εθνικοί δικονομικοί κανόνες οι οποίοι εμποδίζουν το επιληφθέν της αγωγής δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με την ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως παρά το ρητό αίτημα του ενάγοντος»

Στην υπόθεση C-30/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Högsta domstolen (Ανώτατο Δικαστήριο, Σουηδία) με απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Ιανουαρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

Diskrimineringsombudsmannen

κατά

Braathens Regional Aviation AB,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο, A. Prechal, M. Βηλαρά, E. Regan και N. Piçarra, προέδρους τμήματος, T. von Danwitz (εισηγητή), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, K. Jürimäe, K. Λυκούργο, P. G. Xuereb, L. S. Rossi και I. Jarukaitis, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: C. Strömholm, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Φεβρουαρίου 2020,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σουηδική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– ο Diskrimineringsombudsmannen, εκπροσωπούμενος από τους M. Mörk και T. A. Qureshi καθώς και από την A. Rosenmüller Nordlander,

– η Braathens Regional Aviation AB, εκπροσωπούμενη από τους J. Josjö και C. Gullikson Dock, advokater, καθώς και από τον J. Hettne,

– η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικά από τις H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev και J. Lundberg, στη συνέχεια από τις H. Eklinder, C. Meyer-Seitz και H. Shev,

– η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Pere,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον K. Simonsson καθώς και από τις E. Ljung Rasmussen, G. Tolstoy και C. Valero,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Μαΐου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 7 και 15 της οδηγίας 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ 2000, L 180, σ. 22), υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο αγωγής που άσκησε ο Diskrimineringsombudsmannen (Συνήγορος του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων, Σουηδία), ενεργώντας για λογαριασμό επιβάτη αεροπορικών μεταφορών ο οποίος εκτιμά ότι υπέστη δυσμενή διάκριση, κατά της Braathens Regional Aviation AB (στο εξής: (Braathens), σουηδικής αεροπορικής εταιρίας, η οποία αποδέχθηκε το αίτημα αποζημιώσεως του επιβάτη αυτού χωρίς, ωστόσο, να αναγνωρίσει την ύπαρξη της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 19 και 26 της οδηγίας 2000/43 έχουν ως εξής:

«(19) Τα άτομα που έχουν υποστεί διακριτική μεταχείριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα έννομης προστασίας. Προκειμένου να υπάρξει ένα πιο ουσιαστικό επίπεδο προστασίας, ενώσεις ή νομικά πρόσωπα θα πρέπει επίσης να δύνανται να κινήσουν διαδικασίες, όπως ορίζουν κατ' ιδίαν τα κράτη

μέλη, είτε εξ ονόματος κάποιου θύματος είτε προς υπεράσπισή του, χωρίς να θίγονται εθνικοί δικονομικοί κανόνες όσον αφορά την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση ενώπιον των δικαστηρίων.

[…]

(26) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβλέψουν ουσιαστικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις για την περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Σκοπός», ορίζει τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να θεσπισθεί πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, με στόχο να πραγματωθεί στα κράτη μέλη η αρχή της ίσης μεταχείρισης.»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Η έννοια των διακρίσεων», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής.»

6 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει στην παράγραφο 1, στοιχείο η΄, τα εξής:

«Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην [Ευρωπαϊκή Ένωση], η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανόμενων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

[…]

η) την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που είναι διαθέσιμα στο κοινό, και στην παροχή αυτών, συμπεριλαμβανόμενης της στέγασης.»

7 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2000/43, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υπεράσπιση των δικαιωμάτων», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ακόμη και εάν η σχέση στο πλαίσιο της οποίας εικάζεται ότι σημειώθηκε η διάκριση έχει λήξει, έχει πρόσβαση σε δικαστικές ή/και διοικητικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανόμενων, όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, διαδικασιών συνδιαλλαγής, για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ενώσεις, οργανώσεις ή άλλα νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν, σύμφωνα με τα κριτήρια της εθνικής τους νομοθεσίας, έννομο συμφέρον να διασφαλίσουν ότι τηρούνται οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας, μπορούν να κινήσουν, είτε εξ ονόματος του ενάγοντος/αιτούντος είτε προς υπεράσπισή του, και με την έγκρισή του, κάθε δικαστική ή/και διοικητική διαδικασία προβλεπόμενη για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.

[…]»

8 Το άρθρο 8 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Βάρος της αποδείξεως», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, σύμφωνα με την εθνική δικονομία, προκειμένου να διασφαλίζουν ότι όταν ένα πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσάγει, ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, πραγματικά περιστατικά, από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης διάκρισης, θα εναπόκειται στον εναγόμενο να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

[…]

3. Η παράγραφος 1 δεν ισχύει για ποινικές διαδικασίες.

[…]»

9 Το άρθρο 15 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κυρώσεις», ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους κανόνες επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα εφαρμογής τους. Οι κυρώσεις, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν την καταβολή αποζημίωσης στο θύμα, πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες με την παράβαση και αποτρεπτικές. […]»

Το σουηδικό δίκαιο

10 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κεφαλαίου 1 του diskrimineringslagen (2008:567) [νόμου περί δυσμενών διακρίσεων (2008:567)], δυσμενής διάκριση συντρέχει, μεταξύ άλλων, όταν ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται ή θα υφίστατο ένα άλλο πρόσωπο σε ανάλογη κατάσταση, όταν η διαφορετική αυτή μεταχείριση συνδέεται με το φύλο, την ταυτότητα ή την έκφραση του φύλου, την εθνοτική καταγωγή, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την αναπηρία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ηλικία.

11 Κατά το άρθρο 12 του κεφαλαίου 2 του ως άνω νόμου, απαγορεύονται, ειδικότερα, οι δυσμενείς διακρίσεις εκ μέρους οποιουδήποτε παρέχει, εκτός της σφαίρας της ιδιωτικής ή οικογενειακής του ζωής, αγαθά, υπηρεσίες ή στέγαση στο κοινό.

12 Το κεφάλαιο 5 του εν λόγω νόμου προβλέπει τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε βάρος οποιουδήποτε προβαίνει σε δυσμενή διάκριση, ήτοι την αποζημίωση του θύματος, διά της καταβολής «αποζημιώσεως λόγω δυσμενούς διακρίσεως», την τροποποίηση και την ακύρωση των συμβάσεων και λοιπών δικαιοπραξιών.

13 Από το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, του κεφαλαίου 6 του νόμου περί δυσμενών διακρίσεων προκύπτει ότι οι διαφορές σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 12 του κεφαλαίου 2 του εν λόγω νόμου εκδικάζονται από τα τακτικά δικαστήρια σύμφωνα με τις διατάξεις του rättegångsbalken (κώδικα δικονομίας) που αφορούν τις πολιτικές δίκες στο πλαίσιο των οποίων επιτρέπεται φιλικός διακανονισμός.

14 Δυνάμει του άρθρου 1 του κεφαλαίου 13 του ως άνω κώδικα, ο ενάγων δύναται, υπό τις προϋποθέσεις που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή, να ασκήσει αγωγή με αίτημα να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να προβεί σε συγκεκριμένη ενέργεια, όπως να του καταβάλει χρηματικό ποσό.

15 Το άρθρο 2 του ίδιου κεφαλαίου του εν λόγω κώδικα διέπει την αναγνωριστική αγωγή. Το πρώτο εδάφιο του άρθρου αυτού ορίζει συναφώς ότι μια τέτοια αγωγή, με αίτημα να διαπιστωθεί η ύπαρξη ή η ανυπαρξία συγκεκριμένης έννομης σχέσεως, μπορεί να εξεταστεί από το δικαστήριο όταν, ως προς την εν λόγω έννομη σχέση, υφίσταται αβεβαιότητα η οποία προκαλεί ζημία στον ενάγοντα.

16 Το άρθρο 7 του κεφαλαίου 42 του ίδιου κώδικα προβλέπει ότι ο εναγόμενος οφείλει, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, να προβάλει αμέσως τα μέσα άμυνάς του. Άλλως, ο εναγόμενος δύναται, κατά το στάδιο αυτό, να επιλέξει να αποδεχθεί την αγωγή.

17 Κατά το άρθρο 18 του ίδιου ως άνω κεφαλαίου του κώδικα δικονομίας, κατόπιν της αποδοχής από τον εναγόμενο των αιτημάτων του ενάγοντος, το δικαστήριο δύναται να εκδώσει απόφαση βάσει της αποδοχής αυτής.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

18 Τον Ιούλιο του 2015 επιβάτης με καταγωγή από τη Χιλή, ο οποίος κατοικούσε στη Στοκχόλμη (Σουηδία) και διέθετε κράτηση σε σουηδική πτήση εσωτερικού (στο εξής: επιβάτης της κύριας δίκης) την οποία εκτελούσε η αεροπορική εταιρία Braathens, υποβλήθηκε, με απόφαση του κυβερνήτη του αεροσκάφους, σε συμπληρωματικό έλεγχο ασφάλειας.

19 Ο Συνήγορος του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων άσκησε ενώπιον του Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείου Στοκχόλμης, Σουηδία) αγωγή με αίτημα να καταδικαστεί η Braathens να καταβάλει στον επιβάτη της κύριας δίκης αποζημίωση ύψους 10 000 σουηδικών κορωνών (SEK) (περίπου 1 000 ευρώ) λόγω της ενέχουσας δυσμενή διάκριση συμπεριφοράς της αεροπορικής εταιρίας έναντι του εν λόγω επιβάτη.

20 Προς στήριξη της αγωγής του, ο Συνήγορος του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων υποστήριξε ότι ο εν λόγω επιβάτης είχε υποστεί άμεση δυσμενή διάκριση, κατά παράβαση του άρθρου 12 του κεφαλαίου 2 και του άρθρου 4 του κεφαλαίου 1 του νόμου περί δυσμενών διακρίσεων, εκ μέρους της Braathens, η οποία θεώρησε ότι ήταν Άραβας και τον υπέβαλε για τον λόγο αυτό σε συμπληρωματικό έλεγχο ασφάλειας. Επομένως, η Braathens περιήγαγε τον επιβάτη της κύριας δίκης σε μειονεκτική θέση για λόγους που συνδέονται με την εξωτερική του εμφάνιση και την εθνοτική του καταγωγή, υποβάλλοντάς τον σε μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με άλλους επιβάτες ευρισκόμενους σε συγκρίσιμη κατάσταση.

21 Η Braathens δέχθηκε ενώπιον του Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείου Στοκχόλμης) να καταβάλει το ποσό που ζητήθηκε ως αποζημίωση λόγω δυσμενούς διακρίσεως, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίσει την ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως. Ο Συνήγορος του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων αντιτάχθηκε, ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, στην έκδοση αποφάσεως με βάση την αποδοχή της αγωγής από την Braathens, χωρίς επί της ουσίας εξέταση της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως.

22 Με την απόφασή του, το εν λόγω δικαστήριο υποχρέωσε την Braathens στην καταβολή του ζητηθέντος ποσού, πλέον τόκων, καθώς και των δικαστικών εξόδων. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι οι διαφορές σχετικά με δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικού δικαίου ως προς τα οποία οι διάδικοι έχουν εξουσία διαθέσεως, όπως η διαφορά της κύριας δίκης, πρέπει, σε περίπτωση αποδοχής του αιτήματος αποζημιώσεως του ενάγοντος, να επιλύονται χωρίς εξέταση επί της ουσίας και ότι δεσμευόταν από την αποδοχή της αγωγής από την Braathens. Εξάλλου, λόγω της

αποδοχής του ως άνω αιτήματος, το ίδιο δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτο το αίτημα του Συνηγόρου του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων περί εκδόσεως αναγνωριστικής αποφάσεως με την οποία να διαπιστώνεται ότι η ως άνω αεροπορική εταιρία όφειλε να καταβάλει το ποσό αυτό λόγω της ενέχουσας δυσμενή διάκριση συμπεριφοράς της ή, επικουρικώς, ότι ο επιβάτης της κύριας δίκης είχε υποστεί δυσμενή διάκριση εκ μέρους της Braathens.

23 Κατόπιν ανεπιτυχούς ασκήσεως εφέσεως κατά της αποφάσεως του Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείου Στοκχόλμης) ενώπιον του Svea hovrätt (εφετείου Στοκχόλμης, Σουηδία), ο Συνήγορος του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως του τελευταίου δικαστηρίου ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Högsta domstolen (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Σουηδία). Στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως, ο Συνήγορος του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων ζήτησε από το ως άνω δικαστήριο να εξαφανίσει την απόφαση του Stockholms tingsrätt (πρωτοδικείου Στοκχόλμης) και να αναπέμψει την υπόθεση στο εν λόγω δικαστήριο, προκειμένου αυτό να εξετάσει επί της ουσίας τουλάχιστον ένα από τα δύο αιτήματα περί εκδόσεως αναγνωριστικής αποφάσεως. Η Braathens ζήτησε την απόρριψη των αιτημάτων του Συνηγόρου του πολίτη για θέματα δυσμενών διακρίσεων.

24 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι ο νόμος περί δυσμενών διακρίσεων σκοπεί, μεταξύ άλλων, στη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο διαφόρων πράξεων της Ένωσης, μεταξύ των οποίων η οδηγία 2000/43, και επιδιώκει, όπως προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του, να καταστήσει δυνατή την επιβολή αυστηρών και αποτρεπτικών κυρώσεων σε περίπτωση δυσμενούς διακρίσεως. Ειδικότερα, η αποζημίωση λόγω δυσμενούς διακρίσεως ισοδυναμεί με κύρωση, κατά την έννοια του άρθρου 15 της ως άνω οδηγίας, και πρέπει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να καθορίζεται κατά τρόπον ώστε να συνιστά εύλογη αποζημίωση για τον ζημιωθέντα και να συμβάλει στην καταπολέμηση των δυσμενών διακρίσεων στην κοινωνία. Ως εκ τούτου, η αποζημίωση επιτελεί διττή λειτουργία επανορθώσεως και προλήψεως.

25 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του κώδικα δικονομίας, ο εναγόμενος δύναται να αποδεχθεί το αίτημα αποζημιώσεως του ενάγοντος χωρίς να υποχρεούται να εκθέσει τους λόγους της αποδοχής ή να στηριχθεί σε ισχυρισμό που προέβαλε ο ενάγων ή να αναγνωρίσει την ύπαρξη της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως. Στην πράξη, η αποδοχή αυτή αποσκοπεί στην κατάργηση της δίκης χωρίς να απαιτείται η περαιτέρω εξέταση της υποθέσεως, ο δε δικαστής οφείλει να εκδώσει απόφαση βάσει και μόνον αυτής της αποδοχής. Όσον αφορά την αναγνωριστική αγωγή, αυτή μπορεί να αφορά μόνον την ύπαρξη ή την ανυπαρξία έννομης σχέσεως μεταξύ των διαδίκων, αποκλειομένων, μεταξύ άλλων, των αμιγώς πραγματικών στοιχείων. Στο δικαστήριο απόκειται, εξάλλου, να εκτιμήσει αν είναι σκόπιμο να προβεί στην εξέτασή της.

26 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το πρωτοβάθμιο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξέδωσαν αποφάσεις οι οποίες υποχρέωναν την Braathens να καταβάλει τη ζητηθείσα από τον επιβάτη της κύριας δίκης αποζημίωση με βάση την αποδοχή από την Braathens του αιτήματος του εν λόγω επιβάτη. Λόγω της αποδοχής αυτής, το ζήτημα της υπάρξεως της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως δεν ήταν, κατά τα ανωτέρω δικαστήρια, δυνατό να εξεταστεί ούτε στο πλαίσιο του αιτήματος εκδόσεως αναγνωριστικής αποφάσεως.

27 Το Högsta domstolen (Ανώτατο Δικαστήριο) διερωτάται αν η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 15 της οδηγίας 2000/43, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, το οποίο διασφαλίζει σε κάθε πρόσωπο δικαίωμα πραγματικής

δικαστικής προσφυγής. Το εν λόγω δικαστήριο διερωτάται συναφώς αν, σε περίπτωση αποδοχής από τον εναγόμενο του αιτήματος αποζημιώσεως του ενάγοντος, το δικαστήριο πρέπει εντούτοις να έχει τη δυνατότητα, προκειμένου να διασφαλίσει, σύμφωνα με το άρθρο 7 της ως άνω οδηγίας, την προστασία των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτή, να εξετάσει το ζήτημα της υπάρξεως δυσμενούς διακρίσεως κατ' αίτηση του διαδίκου που θεωρεί ότι υπέστη τέτοια διάκριση και αν η απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα εξαρτάται από το αν το πρόσωπο το οποίο φέρεται να προέβη στη δυσμενή διάκριση έχει αναγνωρίσει ή μη την ύπαρξη της διακρίσεως.

28 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Högsta domstolen (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Σε υπόθεση αφορώσα παραβίαση της προβλεπόμενης από την οδηγία [2000/43] απαγορεύσεως, όπου ο ζημιωθείς ζητεί αποζημίωση λόγω δυσμενούς διακρίσεως, πρέπει ένα κράτος μέλος, αν το ζητεί ο ζημιωθείς, να εξετάζει πάντοτε αν έλαβε χώρα δυσμενής διάκριση –και, αν έλαβε χώρα τέτοια διάκριση, να διαπιστώσει την ύπαρξη της διακρίσεως αυτής– ανεξάρτητα από το αν το πρόσωπο στο οποίο προσάπτεται η δυσμενής διάκριση αποδέχθηκε ή όχι την ύπαρξη της δυσμενούς αυτής διακρίσεως, ώστε να θεωρείται ότι ικανοποιείται η απαίτηση του άρθρου 15 [της οδηγίας αυτής] για αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

29 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 7 και 15 της οδηγίας 2000/43, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία κατά την οποία δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως στηριζόμενης σε ισχυρισμό περί δυσμενούς διακρίσεως απαγορευόμενης από την εν λόγω οδηγία εμποδίζεται να εξετάσει το αίτημα περί διαπιστώσεως της υπάρξεως της δυσμενούς διακρίσεως, οσάκις ο εναγόμενος αποδέχεται την καταβολή της ζητηθείσας αποζημιώσεως, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίζει την ύπαρξη της εν λόγω δυσμενούς διακρίσεως.

30 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι σκοπός της οδηγίας 2000/43, κατά το άρθρο της 1, είναι η θέσπιση πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, με στόχο να πραγματωθεί στα κράτη μέλη η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Η εν λόγω οδηγία αποτελεί την ειδική έκφανση, στους τομείς που καλύπτονται από αυτήν, της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 του Χάρτη (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, σκέψη 72 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Δεν αμφισβητείται ότι η διαφορά της κύριας δίκης εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/43, καθόσον αφορά συμπεριφορά η οποία φέρεται να εισάγει δυσμενή διάκριση λόγω εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής και η οποία εκδηλώθηκε στο πλαίσιο της πρόσβασης σε υπηρεσία που είναι διαθέσιμη στο κοινό, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο η', της οδηγίας αυτής.

32 Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 19 της οδηγίας 2000/43, τα άτομα που έχουν υποστεί διακριτική μεταχείριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα έννομης προστασίας και, προκειμένου να υπάρξει ένα πιο ουσιαστικό επίπεδο προστασίας, ενώσεις ή νομικά πρόσωπα θα πρέπει επίσης να δύνανται να κινήσουν διαδικασίες, όπως ορίζουν κατ' ιδίαν τα κράτη μέλη, είτε εξ ονόματος κάποιου θύματος είτε προς υπεράσπισή

του. Εξάλλου, κατά την αιτιολογική σκέψη 26 της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβλέψουν ουσιαστικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις για την περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων εκ της οδηγίας αυτής.

33 Συναφώς, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/43 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης η οποία κατοχυρώνεται με την εν λόγω οδηγία έχει πρόσβαση σε δικαστικές ή/και διοικητικές διαδικασίες για την πραγμάτωση της αρχής αυτής. Κατ' αυτό τον τρόπο η ως άνω διάταξη επαναλαμβάνει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη.

34 Εξάλλου, από το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/43 προκύπτει ότι οι ενώσεις, οργανώσεις ή άλλα νομικά πρόσωπα τα οποία έχουν, σύμφωνα με τα κριτήρια της εθνικής τους νομοθεσίας, έννομο συμφέρον να διασφαλίσουν ότι τηρούνται οι διατάξεις της οδηγίας μπορούν να κινήσουν εξ ονόματος του θύματος και με την έγκρισή του κάθε δικαστική διαδικασία προβλεπομένη για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της οδηγίας αυτής. Επομένως, το εν λόγω άρθρο 7, παράγραφος 2, εξειδικεύει στον συγκεκριμένο τομέα το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη.

35 Ως εκ τούτου, η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης απαιτεί, όσον αφορά τα πρόσωπα που θεωρούν ότι έχουν υποστεί δυσμενή διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, την κατοχύρωση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας του δικαιώματός τους για ίση μεταχείριση, ανεξαρτήτως του αν τα πρόσωπα αυτά ενεργούν άμεσα ή μέσω ενώσεως, οργανώσεως ή νομικού προσώπου όπως αυτά περί των οποίων γίνεται λόγος στην προηγούμενη σκέψη (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 8ης Μαΐου 2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, σκέψη 62).

36 Το άρθρο 15 της οδηγίας 2000/43 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη καθορίζουν τους κανόνες επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση παραβιάσεως των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται κατ' εφαρμογήν της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα εφαρμογής των κυρώσεων αυτών. Χωρίς να επιβάλει συγκεκριμένες κυρώσεις, το εν λόγω άρθρο διευκρινίζει ότι οι κατά τα ανωτέρω θεσπιζόμενες κυρώσεις, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν την καταβολή αποζημιώσεως στο θύμα, πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές σε σχέση με την παράβαση και αποτρεπτικές.

37 Επομένως, το άρθρο 15 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση θεσπίσεως, στην εσωτερική έννομη τάξη τους, αρκούντως αποτελεσματικών μέτρων για την επίτευξη του σκοπού της οδηγίας 2000/43 και μέριμνας προκειμένου να καθίσταται δυνατή η αποτελεσματική επίκληση των μέτρων αυτών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ακόμη και εκ μέρους ενώσεων, οργανώσεων ή άλλων νομικών προσώπων κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, ώστε η ένδικη προστασία να είναι πραγματική και αποτελεσματική, ενώ συγχρόνως αφήνει στα κράτη μέλη την ελευθερία να επιλέγουν μεταξύ των διαφόρων λύσεων που είναι κατάλληλες για την επίτευξη του σκοπού αυτού (πρβλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 2008, Feryn, C-54/07, EU:C:2008:397, σκέψεις 37 και 38).

38 Συναφώς, το σύστημα κυρώσεων το οποίο θεσπίστηκε για τη μεταφορά του άρθρου 15 της οδηγίας 2000/43 στην έννομη τάξη κράτους μέλους πρέπει μεταξύ άλλων να διασφαλίζει, εκ παραλλήλου με τα λαμβανόμενα προς εφαρμογή του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής μέτρα, αποτελεσματική και πραγματική έννομη προστασία των αντλουμένων από αυτή δικαιωμάτων. Η αυστηρότητα των κυρώσεων πρέπει να συνάδει προς τη σοβαρότητα των παραβάσεων τις οποίες

αυτές κολάζουν, ιδίως διασφαλίζοντας ένα πραγματικά αποτρεπτικό αποτέλεσμα, τηρουμένης της γενικής αρχής της αναλογικότητας (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 25ης Απριλίου 2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, σκέψη 63).

39 Οσάκις, στην περίπτωση που διαπιστώνεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως, επιλέγεται ως μέτρο η χρηματική αποζημίωση, αυτή πρέπει να είναι επαρκής, υπό την έννοια ότι πρέπει να αποκαθιστά στο ακέραιο τις ζημίες που πράγματι προκάλεσε η επίμαχη δυσμενής διάκριση, σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Αντιθέτως, αμιγώς συμβολική κύρωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συμβατή προς την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας 2000/43 (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 25ης Απριλίου 2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, σκέψη 64).

40 Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία που μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο, μεταξύ άλλων, την οδηγία 2000/43, κάθε πρόσωπο το οποίο θεωρεί ότι έχει υποστεί δυσμενή διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής δύναται να ασκήσει αγωγή με αίτημα την επιβολή της κυρώσεως που συνίσταται στην «αποζημίωση λόγω δυσμενούς διακρίσεως». Η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία προβλέπει ότι, όταν ο εναγόμενος αποδέχεται το αίτημα αποζημιώσεως του ενάγοντος, το επιληφθέν της αγωγής δικαστήριο διατάσσει τον εναγόμενο να καταβάλει το ζητηθέν από τον ενάγοντα ποσό ως αποζημίωση.

41 Εντούτοις, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει επίσης ότι η αποδοχή αυτή –η οποία, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, είναι νομικώς δεσμευτική για το δικαστήριο και συνεπάγεται την κατάργηση της δίκης– μπορεί να λάβει χώρα χωρίς ο εναγόμενος να αναγνωρίσει την ύπαρξη της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως ή ακόμη και σε περίπτωση που, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, την αμφισβητεί ρητώς. Σε μια τέτοια περίπτωση, το εθνικό δικαστήριο εκδίδει απόφαση η οποία βασίζεται στην αποδοχή, χωρίς ωστόσο από την απόφαση αυτή να μπορεί να συναχθεί οιαδήποτε διαπίστωση όσον αφορά την ύπαρξη της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως.

42 Επομένως, σε μια τέτοια περίπτωση, η αποδοχή του αιτήματος από τον εναγόμενο έχει ως αποτέλεσμα ότι η υποχρέωσή του να καταβάλει τη ζητηθείσα από τον ενάγοντα αποζημίωση δεν συνδέεται με την αναγνώριση από τον εναγόμενο της υπάρξεως της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως ή με τη διαπίστωση αυτής από το αρμόδιο δικαστήριο. Επιπλέον και προπάντων, η αποδοχή αυτή έχει ως συνέπεια ότι το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της αγωγής δεν έχει τη δυνατότητα να αποφανθεί επί του υποστατού της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως, καίτοι αυτή αποτελεί τη βάση του αιτήματος αποζημιώσεως και, ως εκ τούτου, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εν λόγω αγωγής.

43 Όσον αφορά την αναγνωριστική αγωγή την οποία προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία, από τα στοιχεία που περιέχονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η αγωγή αυτή δεν διασφαλίζει στο πρόσωπο που θεωρεί ότι υπέστη δυσμενή διάκριση απαγορευόμενη από την οδηγία 2000/43 το δικαίωμα να ζητήσει να εξεταστεί και, ενδεχομένως, να διαπιστωθεί από δικαστήριο η ύπαρξη της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως. Πράγματι, σύμφωνα με την εν λόγω νομοθεσία, η αναγνωριστική αγωγή δεν δύναται να αφορά αμιγώς πραγματικά στοιχεία, το δε παραδεκτό της εξαρτάται από απόφαση περί σκοπιμότητας του

επιληφθέντος δικαστηρίου η οποία στηρίζεται σε στάθμιση των επίμαχων συμφερόντων, ήτοι, συγκεκριμένα, του εννόμου συμφέροντος του ενάγοντος καθώς και της ταλαιπωρίας που η αγωγή αυτή δύναται να προκαλέσει στον εναγόμενο.

44 Κατά συνέπεια, σύμφωνα με την επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία, σε περίπτωση που ο εναγόμενος αποδέχεται τη ζητούμενη αποζημίωση χωρίς, ωστόσο, να αναγνωρίζει την προβαλλόμενη δυσμενή διάκριση, ο ενάγων δεν δύναται να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως πολιτικού δικαστηρίου επί της υπάρξεως της εν λόγω δυσμενούς διακρίσεως.

45 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια τέτοια εθνική νομοθεσία δεν είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις των άρθρων 7 και 15 της οδηγίας 2000/43, ερμηνευόμενων υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη.

46 Συγκεκριμένα, πρώτον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 33 έως 35 της παρούσας αποφάσεως, οι διαδικασίες που προβλέπονται στο άρθρο 7 της εν λόγω οδηγίας σκοπούν να καταστήσουν δυνατή την επίκληση από κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι υπέστη δυσμενή διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής των δικαιωμάτων που αντλούνται από την αρχή της ίσης μεταχείρισης και να διασφαλίσουν την τήρησή τους. Επομένως εξ αυτού, αναγκαστικώς, συνάγεται ότι, σε περίπτωση που ο εναγόμενος δεν αναγνωρίσει την προβαλλόμενη δυσμενή διάκριση, το πρόσωπο αυτό πρέπει να μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο να αποφανθεί επί της ενδεχόμενης προσβολής των δικαιωμάτων στην προάσπιση των οποίων αποσκοπούν οι εν λόγω διαδικασίες.

47 Κατά συνέπεια, μόνη η καταβολή χρηματικού ποσού, έστω και αν πρόκειται για το ζητηθέν από τον ενάγοντα ποσό, δεν είναι ικανή να διασφαλίσει την αποτελεσματική δικαστική προστασία του προσώπου που ζητεί να διαπιστωθεί η προσβολή του απορρέοντος από την εν λόγω οδηγία δικαιώματός του για ίση μεταχείριση, ιδίως οσάκις το συμφέρον του προσώπου αυτού δεν είναι πρωτίστως οικονομικό, αλλά αυτό επιδιώκει να αποδείξει το υποστατό των προσαπτομένων στον εναγόμενο πράξεων καθώς και τον νομικό χαρακτηρισμό τους.

48 Δεύτερον, εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη προσκρούει τόσο στην επανορθωτική όσο και στην αποτρεπτική λειτουργία την οποία πρέπει να επιτελούν οι κυρώσεις που θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, δυνάμει του άρθρου 15 της οδηγίας 2000/43, σε περίπτωση παράβασης των εθνικών διατάξεων για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο.

49 Συναφώς, και όπως επισήμανε, κατ’ ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 83 και 84 των προτάσεών του, η καταβολή χρηματικού ποσού δεν αρκεί για την ικανοποίηση των αιτημάτων ενός προσώπου το οποίο, προς ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστη, ζητεί πρωτίστως να αναγνωριστεί ότι υπέστη δυσμενή διάκριση, γεγονός το οποίο συνεπάγεται ότι η καταβολή αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιτελούσα ικανοποιητική, σε σχέση με τον ανωτέρω σκοπό, επανορθωτική λειτουργία. Ομοίως, η υποχρέωση καταβολής χρηματικού ποσού δεν δύναται να έχει πραγματικά αποτρεπτικό αποτέλεσμα για το πρόσωπο που προβαίνει σε δυσμενή διάκριση, παρακινώντας το να μην επαναλάβει την ενέχουσα δυσμενή διάκριση συμπεριφορά του και αποτρέποντας με τον τρόπο αυτό νέες δυσμενείς διακρίσεις εκ μέρους του, οσάκις, όπως εν προκειμένω, ο εναγόμενος αμφισβητεί την ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως, ενώ θεωρεί περισσότερο συμφέρουσα, από άποψη κόστους και εικόνας, την καταβολή της ζητηθείσας από τον ενάγοντα αποζημιώσεως και, με τον τρόπο αυτό, αποφεύγει συγχρόνως τη διαπίστωση από το εθνικό δικαστήριο της υπάρξεως δυσμενούς διακρίσεως.

50 Η ανωτέρω ανάλυση δεν θίγεται από τη δυνατότητα, την οποία επικαλείται η Σουηδική Κυβέρνηση, ασκήσεως ποινικής διώξεως η οποία επιτρέπει στο πρόσωπο που θεωρεί ότι υπέστη απαγορευόμενη από την οδηγία 2000/43 δυσμενή διάκριση να ζητήσει από ποινικό δικαστήριο να διαπιστώσει τη δυσμενή αυτή διάκριση και να επιβάλει κυρώσεις γι' αυτή. Πράγματι, μια τέτοια ποινική δίωξη, λόγω των ειδικών σκοπών που επιδιώκει καθώς και των εγγενών σε αυτήν περιορισμών, δεν είναι δυνατό να αντισταθμίσει την έλλειψη συμμόρφωσης των ενδίκων βοηθημάτων του αστικού δικαίου προς τις απαιτήσεις της οδηγίας.

51 Ειδικότερα επισημαίνεται ότι, όπως ανέφερε ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 118 έως 120 των προτάσεών του, οι ισχύοντες στο πλαίσιο της ποινικής αυτής δίωξης κανόνες σχετικά με το βάρος και τη διεξαγωγή των αποδείξεων δεν ανταποκρίνονται στους ευνοϊκότερους για το πρόσωπο αυτό κανόνες που καθιερώνει το άρθρο 8 της οδηγίας 2000/43. Το άρθρο 8 προβλέπει επίσης στην παράγραφο 1 ότι οσάκις το εν λόγω πρόσωπο αποδεικνύει, ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης διάκρισης, εναπόκειται στον εναγόμενο να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Αντιθέτως, στην παράγραφο 3, το ως άνω άρθρο 8 ορίζει ότι η παράγραφος 1 δεν ισχύει για ποινικές διαδικασίες.

52 Τρίτον, και αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Braathens, δικονομικές αρχές ή εκτιμήσεις, όπως η αρχή της διαθέσεως, η αρχή της οικονομίας της δίκης και η προώθηση του φιλικού διακανονισμού των διαφορών, δεν δύνανται ομοίως να δικαιολογήσουν διαφορετική ερμηνεία από εκείνη η οποία έγινε δεκτή με τις προηγούμενες σκέψεις.

53 Πράγματι, αφενός, σε αντίθεση με τον φιλικό διακανονισμό των διαφορών, που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/43, ο οποίος παρέχει σε κάθε διάδικο τη δυνατότητα ελεύθερης διαθέσεως των αξιώσεών του, εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη συνεπάγεται τη μεταβίβαση του ελέγχου της διαφοράς στον εναγόμενο, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να αποδεχθεί το αίτημα αποζημιώσεως που υπέβαλε ο ενάγων, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίσει την ύπαρξη της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως ή ακόμη και αμφισβητώντας τη ρητώς, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι, στην περίπτωση αυτή, ο ενάγων δεν δύναται πλέον να ζητήσει από το επιληφθέν δικαστήριο να εξετάσει τη βάση του αγωγικού αιτήματος ούτε να αντιταχθεί στην περάτωση της δίκης που κινήθηκε με πρωτοβουλία του.

54 Αφετέρου, το επιληφθέν μιας τέτοιας αγωγής δικαστήριο ουδόλως θα παραβίαζε την αρχή της διαθέσεως αν, παρά την αποδοχή από τον εναγόμενο του αιτήματος περί καταβολής της ζητηθείσας από τον ενάγοντα αποζημιώσεως, το δικαστήριο αυτό εξέταζε, δεδομένου του ισχυρισμού του ενάγοντος στον οποίο στηρίζεται η αγωγή, αν η δυσμενής αυτή διάκριση υφίσταται, οσάκις ο εναγόμενος δεν την αναγνωρίζει ή ενδεχομένως την αμφισβητεί. Η εξέταση αυτή αφορά, επομένως, τη βάση της αξιώσεως αποζημιώσεως του ενάγοντος η οποία εμπίπτει στο αντικείμενο της διαφοράς όπως αυτό προσδιορίζεται με την αγωγή, τούτο δε ιδίως όταν, όπως εν προκειμένω, ο ενάγων έχει ρητώς υποβάλει, στο πλαίσιο της εν λόγω αγωγής, αίτημα περί διαπιστώσεως αυτής της δυσμενούς διακρίσεως.

55 Τέταρτον, υπενθυμίζεται ότι, ασφαλώς, όπως υποστηρίζει η Braathens, το δίκαιο της Ένωσης δεν υποχρεώνει, καταρχήν, τα κράτη μέλη να καθιερώνουν ενώπιον των εθνικών τους δικαιοδοτικών οργάνων άλλα μέσα ένδικης προστασίας από εκείνα που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, προκειμένου να εξασφαλισθεί η προάσπιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, σκέψη 40, καθώς και της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ., C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 51).

56 Τούτου λεχθέντος, αρκεί να αναφερθεί ότι, εν προκειμένω, η συμμόρφωση με το δίκαιο της Ένωσης δεν φθάνει μέχρι του σημείου να επιβάλλει τη θέσπιση νέου ενδίκου βοηθήματος, αλλά απλώς απαιτεί από το αιτούν δικαστήριο να αρνηθεί να εφαρμόσει τον δικονομικό κανόνα κατά τον οποίο το δικαστήριο που επιλαμβάνεται, σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο, αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας από πρόσωπο που θεωρεί ότι έχει υποστεί δυσμενή διάκριση δεν έχει τη δυνατότητα να αποφανθεί επί της υπάρξεως της δυσμενούς αυτής διακρίσεως για τον λόγο και μόνον ότι ο εναγόμενος αποδέχθηκε να καταβάλει στον ενάγοντα το ποσό της αποζημιώσεως, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίσει ότι υφίσταται η εν λόγω δυσμενής διάκριση, και τούτο διότι ο ως άνω κανόνας αντιβαίνει τόσο προς τα άρθρα 7 και 15 της οδηγίας 2000/43 όσο και προς το άρθρο 47 του Χάρτη.

57 Συναφώς υπενθυμίζεται, αφενός, ότι, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, τα άρθρα 7 και 15 της οδηγίας 2000/43 αποσκοπούν στη διασφάλιση αποτελεσματικής και αποδοτικής δικαστικής προστασίας του δικαιώματος της ίσης μεταχείρισης των προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, το οποίο απορρέει από την οδηγία αυτή. Επομένως, τα εν λόγω άρθρα απλώς συγκεκριμενοποιούν το δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, το οποίο αρκεί αφεαυτού και δεν χρήζει διευκρινίσεων από διατάξεις του δικαίου της Ένωσης ή του εθνικού δικαίου προκειμένου να απονείμει στους ιδιώτες δικαίωμα δυνάμενο να προβληθεί αυτό καθαυτό (απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, σκέψεις 76 έως 78).

58 Αφετέρου, βάσει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, σε περίπτωση που είναι αδύνατη η σύμφωνη προς τις απαιτήσεις του δικαίου αυτού ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας, κάθε αρμοδίως επιληφθέν υποθέσεως εθνικό δικαστήριο έχει την υποχρέωση, ως όργανο κράτους μέλους, να αφήνει ανεφάρμοστη κάθε διάταξη του εθνικού δικαίου που αντιβαίνει προς διάταξη του δικαίου της Ένωσης η οποία έχει άμεσο αποτέλεσμα στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί (πρβλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, σκέψεις 53 και 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

59 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 7 και 15 της οδηγίας 2000/43, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία κατά την οποία δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως στηριζόμενης σε ισχυρισμό περί δυσμενούς διακρίσεως απαγορευόμενης από την εν λόγω οδηγία εμποδίζεται να εξετάσει το αίτημα περί διαπιστώσεως της υπάρξεως της δυσμενούς διακρίσεως, οσάκις ο εναγόμενος αποδέχεται την καταβολή της ζητηθείσας αποζημιώσεως, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίζει την ύπαρξη της εν λόγω δυσμενούς διακρίσεως. Στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ ιδιωτών απόκειται να διασφαλίσει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, την έννομη προστασία που απορρέει για τους ιδιώτες από το άρθρο 47 του Χάρτη, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

60 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

Τα άρθρα 7 και 15 της οδηγίας 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία κατά την οποία δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής αποζημιώσεως στηριζόμενης σε ισχυρισμό περί δυσμενούς διακρίσεως απαγορευόμενης από την εν λόγω οδηγία εμποδίζεται να εξετάσει το αίτημα περί διαπιστώσεως της υπάρξεως της δυσμενούς διακρίσεως, οσάκις ο εναγόμενος αποδέχεται την καταβολή της ζητηθείσας αποζημιώσεως, χωρίς ωστόσο να αναγνωρίζει την ύπαρξη της εν λόγω δυσμενούς διακρίσεως. Στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται διαφοράς μεταξύ ιδιωτών απόκειται να διασφαλίσει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, την έννομη προστασία που απορρέει για τους ιδιώτες από το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας.

(υπογραφές)